

čila pa po lokalnih in obveščevalnih glasilih. Od teh je za čas po izidu zadnjega zvezka poročila potrebno pritegniti za orientacijo: W. Jenny, A. Kloiber, H. Vettters, Die Ausgrabungen in Lauriacum 1955—1959, Pro Austria Romana 6, 1956, 9 s.; 8, 1958, 1 s.; 9, 1959, 13 s.; 10, 1960, 8 s., ter sestavek A. Kloiber, Die Gräberfeldgrabung Lauriacum im Sommer 1957, ib. 7, 1957, 28; dalje poročila v glavnem istih avtorjev v Jahrbuch des Ober-Österreichischen Museal-Vereins, n. pr. 98, 1953, 16 ss., in v naslednjih letnikih. Organizatorji izkopavanj prirejajo tudi sprotne razstave, prim. G. Trathnigg, Sonderausstellung Lauriacum, die Ausgrabungen 1951—1954, Linz 1955, p. 8. Drobne študije, od katerih naj navedem le nekatere, pa na raznih mestih: H. Vettters, Ein neues Denkmal des Sicherheitsdienstes in den Provinzen? JÖAI 39, 1952, 103 ss. [regionarius iz Lauriakaj], H. Deringer, Münzen aus Lauriacum, Jahresbericht zu 90-Jahrfeier der Steyrer Mittelschule 1863—1953, Steyr 1953, 45—94. Id., Ein Mithrasrelief aus Lauriacum, JÖAI 40, 1953, Bbl. 179 ss. (cf. tudi PAR 2, 1952, 30). Id., Zwei neue Inschriften aus Lauriacum, Carinthia 146, 1956, 439 ss. Id., Eine Pferde-Terrakotte aus Lauriacum, JÖAI 43, 1956, Bbl. 147 ss. Id., Neue Bronzestatue einer Fortuna, Oberösterreichische Heimatblätter 11, 1957, 220 s.

J. Šašel

Simpozij o limesu, od 24. septembra do 1. oktobra 1960.

Arheološko društvo Jugoslavije je priredilo jeseni 1960 tematski simpozij; tema je bila: limes, oziroma bolje, obrambne linije in utrdbeni pasovi v rimskem obdobju na jugoslovanskih tleh. Organizatorji so združili referate in ekskurzije ter terenske ogledе v nekaj potujoč in izredno naporen kongres, kajti program je bil zgosten, teritorialno pa obsežen. Prevozna sredstva so se menjavala tekoče, redno so bila kosila drugod kot večerje. Kdor je vzdržal do konca in se danes spominja poteka, je seveda pozabil na muke in se veseli lepega vremena, ki smo ga imeli, gostoljubnih sprejemov pri kulturnih, političnih in znanstvenih forumih, predvsem pa bogatih muzejev ter monumentalnih terenskih objektov, zlasti trdnjav, utrjenih naselij in obrambnih linij od Avgusta do Atile in še dlje, do Justinijana, bizantinskega cesarja, katerega rojstno mesto smo morda gledali v obnovljenih ruševinah Caričinega Grada pri Leskovcu.

Simpozij je trajal teden dni. Pričel se je 25. septembra 1960 v Osijeku v dvorani Doma kulture z referatom J. Klemenca o donavskem limesu v Jugoslaviji. Referent je na obsežen način podal zgodovino Balkana in Podonavja v prvih dveh stoletjih, predvsem z vojaško-zgodovinskega vidika. Sledil mu je zanimiv referat D. Pinterovičeve o Mursi s kratkim pregledom mestne topografije.

V nadaljnjem je bila večina prispevkov posvečena topografskim vprašanjem in študijem, vsi o bližnjem ali daljnem zaledju limesa vzdolž Donave. Kljub temu, da niso bili vsi v najtesnejši zvezi z vodilno temo simpozija, so bili nekateri prav osnovnega pomena za poznavanje rimske antike. Posebej se bo vsak historik razveselil topografskih pregledov ali vsaj tehtnih donoskov za arheološko poznana mesta: *Cibalae*-Vinkovci (J. Korda), *Mursa*-Osijek (D. Pinterović), *Naissus*-Niš (A. Nenadović), *Singidunum*-Beograd (M. Mirković, V. Kondić), *Sirmium*-Sremska Mitrova (P. Milošević, O. Milutinović-Brukner). Poslednje je z velikim trudom Arheološkega društva Jugoslavije in lokalnih faktorjev doseglo v načrtu izkopavanj in raziskovanj tisti položaj, ki mu pritiče kot enemu največjih antičnih, v posamičnih epohah najaktualnejšemu, strateško in upravno občasno izredno pomembnemu mestu. Izkopavanja, ki so tam v teku in jih vodi kolektiv jugoslovanskih arheologov, zgodovinske vire nazorno in nedvomno potrjujejo.

Referati, ki so se nanašali direktno na antične trdnjave ali na utrdbene pasove, so pritegnili seveda pozornost vseh udeležencev; tako kratek sumaren pregled rimskih šanc v Bački (P. Velenrajter), prispevki k poznavanju mezijskega limesa (D. Vučković-Todorović), območje trdnjave *Acumincum*-Stari Slankamen, viminacijski sektor.

Težko je oceniti in vrednotiti delo tolikih posameznikov in tolikih prizadevanj, ki so v osnovi vsa imela eno samo tendenco: doprinesiti k raziskovanju in pozna-

Mitscha-Märheim, AAust. 25, 1958, 115 s.; H. Schoppa, TrZ 24—26, 1956—1958, 282 s.; A. Mócsy, AERT 86, 1959, 108 s.; A. Ohrenberger, BHBl 21, 1959, 238 ss. (FiL 1—5); H. J. Kellner, Bayer. Vorgesch. bl. 24, 1959, 274 s.; A. Radnóti, Germania 38, 1960, 233 s.

6—7. 1960: Plangrabungen aus den Jahren 1953—1954, 1956.

vanju zgodovine starega veka. Gotovo, da niso bili vsi na isti višini, da je mnogim manjkalo tehničnega prijema pri terenskem raziskovanju ali primernege načina podajanja izsledkov. Vse gradivo bo na razpolago strokovnjakom, ko bodo prispevki izšli v zborniku. Razumljivo, da bo šele tedaj mogoča detajlna ocena posameznih prispevkov. Mnogo važnejše se mi pa zdi v tem trenutku, da je organizator v resnici uspel zainteresirati velik krog poznavalcev in amaterjev za problematiko vojaške zgodovine, da je bil sestanek vsem sodelujočim neposredna pobuda za delo — kako malo bi bilo sicer doslej gotovega! — in končno, da je vsem udeležencem nudil lep izsek iz proučevanega terena. Spodbudno je prišlo do izraza delo zelo številnih mladih arheoloških in historičnih kadrov.

Ekskurzije so omogočile obisk številnih najdišč. Naj naštejemo le glavne točke: *Mursa*, *Cibalae*, *Sirmium*, *Taurinum-Zemun*, *Singidunum*, *Viminacium*-Kostolac pri Požarevcu, rimsko cesto v stenah Djerdapa, Zaječar, Leskovac, Gamzigrad, Caričin Grad in *Naissus*. Ogromno torej že ob skopem naštevanju. Razumljivo, da se je vsak rad priključil iskreni zahvali vodji in tehničnemu organizatorju tega simpozija, M. Grbiću, in požrtvovalnima sodelavcema D. Dimitrijeviću in J. Todo-roviću.

J. Šašel